

5a) Mocniny a početní operace s nimi, jednočleny

Mocniny s přirozeným mocnitelem

Zápis mocnin

Definice: Součin n sobě rovných činitelů se nazývá n-tá mocnina.

$$\underbrace{a \cdot a \cdot a \cdot a}_{4 \text{ sobě rovných činitelů}} = a^4$$

↑ mocnitel (exponent)
↑ základ mocniny

Příklady k procvičení

1. Zapiš jako mocninu

a) $2 \cdot 2 =$

b) $x \cdot x \cdot x \cdot x =$

c) $(x-1) \cdot (x-1) \cdot (x-1) =$

d) $\frac{1}{2} \cdot \frac{1}{2} \cdot \frac{1}{2} \cdot \frac{1}{2} \cdot \frac{1}{2} \cdot \frac{1}{2} =$

2. Zapiš jako součin

a) $4^3 =$

b) $6^2 a b^5 =$

c) $(x+5)^4 =$

d) $4^3 a^2 b^3 =$

Mocnina záporného čísla a nuly

Platí: $0^n = 0$

Umocňujeme – li záporné číslo, určujeme výsledné znaménko podle exponentu. Je- li exponent sudé číslo, bude výsledek kladný. Je-li exponent liché číslo, bude výsledek záporný.

Příklady k procvičení

1. Určete výsledné znaménko

a) $(-5)^{10}$

b) $(-123)^{23}$

c) $(-4)^{11}$

d) $(-12)^{64}$

e) $(-3)^{27}$

f) $(-8)^{44}$

2. Vypočtěte

a) $0^3 =$

b) $(-1)^7 =$

c) $(-2)^4 =$

d) $(-3)^3 =$

e) $(-5)^2 =$

f) $(-1)^{10} =$

Pozor!

Rozlišujte!

$-5^4 = -625$ odečítáme 4 mocninu 5, proto umocňujeme jen 5 a znaménko mínus opíšeme
 $(-5)^4 = 625$ závorka nám říká, že umocňujeme -5, exponent je sudý, proto je
výsledek kladné číslo

Příklady k procvičení

1. Vypočti

a) $-2^6 =$

b) $(-3)^4 =$

c) $(-2)^6 =$

d) $-3^4 =$

e) $2-5^2 =$

f) $2+(-5)^2 =$

Nula jako exponent

$a^0 = 1; a \neq 0$

$5^0 = 1$

$\left(\frac{1}{3}\right)^0 = 1$

$18356^0 = 1$

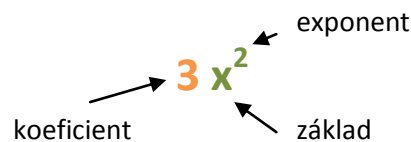
$\pi^0 = 1$

0^0 – není definováno

∞^0 – není definováno

Počtení operace s mocninami (jednočleny)

Sčítání a odčítání

Sčítáme a odčítáme pouze mocniny se stejným základem a exponentem a to tak, že
sečteme nebo **odečteme koeficienty** a **základ a exponent opíšeme**.

př. $-3x^2 + 5x^3 + 7x^2 - 6x^3 = 4x^2 - x^3$ (pro názornost jsem barevně odlišila jednočleny, které spolu
sčítáme, ve škole jsme kroužkovali nebo potrhávali)

Příklady k procvičení

1. Zjednodušte

a) $5a^3 + 4a^2 - 5a + 6 - 8a^3 + 5a^2 - 4a - 7 =$

b) $3x^2 + 4x^2 - 5x^2 - 6x^2 + x^2 =$

c) $4x + 5y - 3x - 5y + 6x - 2 =$

d) $4x - 3xy + 6xy - 4x =$

e) $xyz + 2x - 3xyz + 7x + 5 =$

f) $5 - 3x - 7 + 6x - 9 - 4x =$

g) $12x^3 + 6y - 15x^3 - 3y =$

Násobení

Násobit spolu můžeme pouze ty mocniny, které mají **společný základ**. Mocniny násobíme tak, že vynásobíme koeficienty, **základ opíšeme a exponenty sečteme**.

$$a^m \cdot a^n = a^{(m+n)}$$

př. $4x^2 \cdot 5x^3 = 20x^5$

$$-3x \cdot 5xy = -15x^2y$$

Příklady k procvičení

1. Vypočtěte

a) $6a \cdot 3a^2 b^3 =$

d) $-4a^4 b \cdot 6 abc^2 =$

b) $24 a^5 b^2 \cdot 2a^4 b^3 =$

e) $a^5 b^3 c^4 \cdot 2a^3 b^4 c^5 \cdot 0,7a b^2 c =$

c) $4ab^3 \cdot 3a^2 b^2 c^2 =$

f) $5a^4 b^3 c^4 \cdot 0,3a^4 c^5 \cdot 0,4x b^3 cd^2 =$

Dělení

Dělit spolu můžeme pouze ty mocniny, které mají **společný základ**. Mocniny dělíme tak, že vydělíme koeficienty, **základ opíšeme a exponenty odečteme**.

$$a^m : a^n = a^{(m-n)}$$

př. $4x^3 : 2x = 2x^2$

$$12a^4 b^8 : (-3a^2 b^2) = -4a^2 b^6$$

V případě, že je exponent dělence menší než exponent dělitele vychází nám mocnina se záporným mocnitelem. V tom případě, můžeme mocninu se záporným exponentem „přehodit“ do jmenovatele.

př. $6x^2 : 2x^5 = 3x^{-3} = \frac{3}{x^3}$

Příklady k procvičení

1. Vypočtěte

a) $a^2 : a^5 =$

b) $a : a^4 =$

c) $a^2 : a^5 =$

d) $x^2 : x^4 =$

e) $a^5 : a^8 =$

f) $a^{25} : a^{27} =$

g) $x : x^3 =$

h) $x^5 : x^5 =$

2. Vypočtěte

a) $12a^6 : 2a^4 =$

b) $-25a^3 : (-5 a^2) =$

c) $100x^6 y^3 : (-20x^5 b^5) =$

d) $0 : 2a^4 =$

e) $9x^5 : 3x^3 =$

f) $24x^4 : 6x^7 =$

g) $4x^6 : 2x^7 =$

h) $25x^4 y^3 : 5x^2 y^3 =$

i) $x^5 : 2x^4 =$

j) $x^3 y^5 : 2x^2 y^6 =$

Mocnina součinu

Součin umocňujeme tak, že umocníme zvlášť každého činitele

$$(a \cdot b)^m = a^m \cdot b^m$$

př. $(5a)^2 = 25a^2$

Mocnina zlomku (podílu)

Zlomek umocníme tak, že umocníme zvlášť jeho čitatele a zvlášť jmenovatele.

$$\left(\frac{x}{y}\right)^n = \frac{x^n}{y^n}$$

př. $\left(\frac{x}{6}\right)^2 = \frac{x^2}{36}$

Mocnina mocniny

Mocninu umocníme tak, že základ opíšeme a exponenty vynásobíme.

$$(a^m)^n = a^{m \cdot n}$$

př. $(a^7)^2 = a^{14}$

Uvedené vztahy se často v příkladech prolínají.

Příklady k procvičení

1. Vypočti

a) $(2a^3)^2 =$

b) $(-5x^4)^3 =$

c) $\left(\frac{2x}{3y^3}\right)^2 =$

d) $\left(\frac{5xy^3}{4y^2}\right)^2 =$